

Credința la români

Reportaj: Splendoarea ce renaște: Biserica Greacă din Brăila **6**

Inedit: Bartolomeu și Zosim — doi prieteni care nu s-au cunoscut **12**

Popasuri duhovnicești: Izvorul Tămăduirii — pelerinajul bucuriei de la Ghighiu **14**

Credința în lume

Reportaj: Ape tămăduitoare din deșertul egiptean **50**

Ortodoxia în cumpănă: Patriarhia Rusă și „cazul» Andrei Kuraev” **57**

Diaspora ortodoxă: Darurile Dorului **62**

Orientări de credință

Interviu: „Dezbinarea lumii începe cu dezbinarea lăuntrică a omului” **68**

Cruciații secolului 20: Părintele Benedict Ghiuș în anchetele „Rugului Aprins” **72**

Amintiri esențiale: Vizita Patriarhului Alexei I în România **76**

Director
Răzvan BUCUROIU
razvan.bucuroiu@lumeacredintei.com

Secretar General de Redacție
Larisa BARBU

Echipa redacțională
Răzvan CODRESCU
Gheorghe CIOCIOTI
Mariana BORLOVEANU
George CRĂSNEAN
Dan CIACHIR

Consultant editorial
Dr. Prof. Dr. Valeriu GORDON

Fotografii
Răzvan BUCUROIU
George CRĂSNEAN

Layout & DTP
DTP Layout Solutions
www.dtp-sol.ro

Corectură
Valeriu VALE

Distribuție directă
Mariana Hanganu
0724 585 386
mariana.hanganu@lumeacredintei.com

Tel./Fax: 031.422.84.23

ISSN 1583-8684

Editor Lumea Credinței SRL

Tipar Artiprint

Adresa de corespondență: Str. Traian nr. 155, cod poștal 024042, sector 2, București

EDITORIALUL

CREDINȚEI

Răzvan BUCUROIU

Să tragem aer în piept și să gândim problema: e cazul ca *întreaga* Biserică să se inflameze, luând parte la conflictul dintre Arhiepiscopul Tomisului și Cancelaria Sfântului Sinod, sau această chestiune trebuie lăsată în seama specialiștilor în drept canonic, jurisdicție și istorie bisericească?

Mărturisesc că este pentru prima oară, în cei peste 30 de ani de când monitorizez și analizez viața bisericească din România, când mă aflu pus în fața unui asemenea conflict deschis, pe față, cu acuze și injurii, între un ierarh și Patriarhul său. Nici măcar după dramaticele schimbări din 1989 nu s-au rostit în spațiul public lucruri dureroase, ireparabile în formă și conținut, între fostul Patriarh și colegii săi de Sinod. Istoria o cunoaștem cu toții, plecarea PF Teoctist s-a făcut discret, revenirea la fel. Dar fără scandal, fără poale-n cap, fără susținători vehemenți și contre prin presă. Deși miza era uriașă și tensiunea istorică pe măsură, toți actanții au avut înțelepciunea să nu ofere inamicilor Bisericii muniție în plus, nici să

dezbine o comunitate care se realcătuia, după 45 de ani de prigoană pulverizantă.

Ei bine, astăzi situația e complet schimbată. În bine, categoric! Biserica este înfloritoare, credincioșii vin în număr (încă) mare, o constelație de schituri și mănăstiri a apărut pe harta duhovnicească a României, parohii înființate, preoți și diaconi cu duimul, școli și universități, ateliere, edituri și presă, o nouă structură eclezială complexă în diaspora, dar și un număr mare, fără precedent, de noi eparhii și noi arhierii care au dus Sfântul Sinod la un număr de 57 de membri. Țineți cont: în România Mare, la o suprafață considerabil extinsă, erau doar 19 ierarhi!

Așadar, toate bune și frumoase, doar că orgoliile și dorința onora de a se păstra în lumina reflectoarelor tulbură pacea Bisericii, de-abia ieșită din chingile pandemiei. Cui i-a fost ușor atunci? Cine s-a bucurat? Cine a cules roadele izolării? Nimeni, absolut nimeni din Biserică. Dimpotrivă, a fost o perioadă grea pentru toată lumea credinței, de la mic la mare. Au apărut și voci care

EDITORIALUL CREDINȚEI

Respect pentru oameni și cărți

cereau îndulcirea izolării, excepții pentru marile sărbători, statut special pentru pelerini. Foarte bine, trebuiau să existe și astfel de reacții. Arhiepiscopul tomitan a fost vârful de lance al contestării măsurilor extreme de izolare, alături de un grup de susținători în mediul virtual sau pe stradă.

Da, numai că Arhiepiscopul în cauză, după câteva victorii îngăduite tacit de autorități, a supralicitat. Și a făcut-o fără limite, antrenând în joc elementele latente ale protestatarilor de vocație, ai celor care și-au făcut din *NU!* un adevărat crez. Articulate pe greșelile autorităților, pe bâlbe și corupție, mișcarea de contestare are priză la o anumită categorie psihologică, însă a te juca senin cu astfel de energii haiducești este de-a dreptul periculos. În față a fost scos Potirul cu Euharistie, în dos au răsărit *ex nihilo* pretențiile de ridicare în rang. De ce? Și de ce acum, în pandemie? Cu ce e mai meritorie lupta Arhiepiscopului de pe litoral cu răii planetei dacă acesta devine Mitropolit decât din actuala poziție (care este mai mult decât onorabilă)? Dar susținătorii săi cu ce sunt mai credibili și mai eficienți în înțeleștarea cu oculta mondială dacă se schimbă încadrarea

idolului lor în dipticele bisericești? Mai mult, de ce deschid ei atâtea fronturi deodată, în mod special cel eclezial, care este și cel mai delicat, inclusiv cu prezumția de a fi fost „scăpată” în presă Scrisoarea de răspuns a Cancelariei Sfântului Sinod? Ce plan poate fi acesta? Și unde duce el? Ce mai urmează după? Cine se bucură, cine câștigă?

Faptul este unic, oricum. Și metodele prin care se joacă episodul refaceții așezării sinodale – unice și ele. Însă, cu tot riscul marginalizării revistei de către grupul înverșunat de susținători ai Arhiepiscopului dobrogean, eu unul spun că atât ajunge! Mai mult devine cumplit de periculos. Singurul bun pe care îl mai avem de la înaintași, ca popor român, este *această* Biserică: întreagă, dreaptă în credință, senină, blajină, fără duh schismatic sau rascolnic. Dorința, neliniștea răzvrătirii (cu orice preț, pe orice miză, oricând și cu oricine la toartă!) este o stare de spirit necreștină, să nu zic chiar anticreștină. Așadar, dacă avem cumva merite, să-L lăsăm pe Dumnezeu să ni le socotească așa după *cum* El vrea și *când* vrea. Iar agitația psihomotorie prelungită în jurul temei duce povestea în derizoriu.

Gata!

CREDINȚA LA ROMÂNI

MAGAZIN ILUSTRAT / LUMEA CREDINȚEI

Reportaj

Splendoarea ce renaște:
Biserica Greacă din Brăila 6

Inedit

Bartolomeu și Zosim:
doi prieteni
care nu s-au cunoscut 12

Popasuri duhovnicești

Izvorul Tămăduirii –
pelerinajul bucuriei
de la Ghighiu 14

Splendoarea ce renaște: Biserica Greacă din Brăila

Privirea lui Ulise

În urmă cu mai bine de un deceniu, am vizionat la cinematecă filmul *Privirea lui Ulise*, realizat de regizorul Theo Angelopoulos în anul 1995. Firul roșu, epic, al producției este unul simplu: un cineast grec, care trăiește de ani buni de zile în Statele Unite (interpretat de inegalabilul Harvey Keitel – îmi place să cred că nu întâmplător a acceptat acest rol, mama sa este originară din Maramureș), pleacă în căutarea propriilor rădăcini și a bobinelor originale ale primelor filme realizate vreodată în Balcani, de către frații Manakia, Ianaki și Milton.

Originari din Bitolia, pionieri ai cinematografeiei, cei doi aromâni au reușit să surprindă pe peliculă o lume de multă vreme dispărută; opera lor a căpătat o dată cu trecerea timpului o valoare inestimabilă, cu valoare de document etnografic. Moștenirea lor este amenințată de războiul dintre frații din fosta Iugoslavie, iar enigmaticul „A.”, grecul exilat din film, pleacă să le salveze. Pe lângă povestea de bază, filmul este de fapt o interogație excepțională despre viață, moarte, căderea comunismului, nostalgie și destinul Balcanilor. Ar mai trebui menționată și coloana sonoră a filmului, de o mare frumusețe, gingașie chiar, semnată de Eleni Karaindrou.

Mi-am reamintit brusc de acest film aparte atunci când am vizitat, la începutul lunii martie a. c., orașul Brăila, orașul copilăriei și adolescenței mele, după o lungă perioadă de absență. Mai multe scene din filmul de mai sus sunt turnate la Brăila, ca un omagiu adus orașului multicultural și multiethnic de altădată, unde multe popoare trăiau împreună legate de brăul albastru al Dunării, adevărata miresă a orașului. Printre reperele locului care apar în film se numără și Biserica Greacă, simbol al unei glorii apuse, aflate însă sub semnul timpului și al unei degradări vizibile (să nu uităm, suntem la începutul anilor 1990). Mare și plăcută a fost surpriza să constat că această construcție-far a întregii regiuni a Dunării de Jos este pe cale să-și recapete splendoarea de altădată, ba mai mult decât atât. Dar până a vedea cum s-a produs acest miracol, puțină istorie locală.

O lume dispărută

Brăila a fost dintotdeauna un oraș mai aparte pe harta Valahiei și, mai târziu, a României. Departele de centrul administrativ și politic al țării, dar aproape de Dunăre și de imensitatea stepei și a mării, orașul cunoaște o dezvoltare fulgurantă după Tratatul de la Adrianopol (1829), care desființa

raialele Severin, Giurgiu și Brăila. Legenda locală spune că 3000 de salahori au lucrat neîntrerupt timp de trei ani de zile la demontarea, cărămidă cu cărămidă, a bastioanelor turcești din *Ibrail*.

În anul 1835, orașul suferă o remodelare completă, vizibilă până astăzi. Planul urbanistic are forma unui evantai, cu baza spre Dunăre și deschidere către largul Bărăganului, cu șapte raze, unite de trei bulevarde semicirculare, de la care pleacă alte străzi mai mici. Rezultatul final se traduce printr-o uluitoare ușurință a deplasării în interiorul „evantaiului”, o geometrie perfectă care ajută chiar și la fluidizarea traficului auto în zilele noastre. Se pare că celebra expresie „a nimerit orbul Brăila” se justifică tot cu acest detaliu urbanistic aparte. Economia înfloritoare, bazată în principal pe comerțul cu grâne și derivate, ajută la dezvoltarea rapidă și armonioasă a întregului oraș. Apar ca din pământ case făloase, edificii administrative impunătoare, școli și teatre. Pionieri ai arhitecturii europene și mondiale, ca inginerul Anghel Saligny, construiesc la Brăila primele structuri (silozuri) din beton armat, o premieră absolută în domeniu.

Biserica „Greacă” (veți vedea puțin mai departe de

ce am folosit ghilimelele) apare deci ca o consecință logică și așteptată a acestui entuziasm economic și social. A fost ridicată într-un deceniu, între anii 1862 și 1872, după planurile arhitectului Avram Ioannidis, originar din Brusa. Au lucrat la ridicarea acesteia mai ales meșteri pietrari italieni, dar și specialiști („structuriști” le-am zice astăzi) germani și austrieci de la faimoasa Comisie Europeană a Dunării, cea care avea în grijă libera circulație pe Dunăre, cea mai importantă „autostradă” continentală din acea vreme. Rezultatul final a fost o construcție cu un stil mai degrabă eclectic, care combină elemente neoclene, gotice și renașcentiste. Este spiritul unei epoci, *l'air du temps*, cum ar zice francezii, dar și un semn al cosmopolitismului și deschiderii către lume a bogaților ctitori ai acesteia.

De la începuturile sale și până astăzi, ea mai deține un record incredibil: este biserica cu cea mai mare suprafață din exteriorul granițelor Greciei moderne (1240 de metri pătrați). În timpul lucrărilor, odată cu săparea fundației edificiului, a fost descoperit și un izvor destul de profund, care coboară la o adâncime de 15 metri. El a devenit mai târziu o emblemă și principalul punct de atracție al locului, iar mii și mii de credincioși își dau întâlnire aici cu ocazia sărbătorii Izvorul Tămăduirii. Pe 29 octombrie 1872, Episcopul Melchisedec Ștefănescu al Dunării de Jos sfințește altarul principal al bisericii, marcând astfel

deschiderea oficială către oraș și popor a acesteia.

O altă particularitate notabilă este aceea că Biserica Greacă posedă nu unul, ci trei altare diferite: Central, Buna Vestire; cel sudic, Sfântul Nicolae, patronul navigatorilor; cel din nord, închinat Sfântului Gherasim din Kefalonia, regiune din care proveneau mare parte a grecilor strămutați la Brăila. Cred că există o explicație istorică pentru această stare de fapt. Pe de o parte, vechile principii ale tradiției apostolice și patristice,

dar și „taina” greu de grăit și explicat a Bisericii arată că nu se pot săvârși două Liturghii zilnice pe aceeași Sfântă Masă și/sau pe același altar. Pe de altă, în epoca de glorie a orașului, când s-a ridicat și biserica, circa 2000 de vapoare acostau și plecau din port la orice oră din zi și din noapte, cam șase în 24 de ore. Nimeni nu are mai multă nevoie de întărirea și de „medicamentul” Liturghiei decât marinarul plecat în drumuri lungi și periculoase, cel care-și încredințează sufletul

Domnului și voinței Sale divine. Îmi aduc aminte și acum cât de impresionat am fost de „semnul” lăsat în mijlocul mozaicului Catedralei Sfântul Vicențiu din Saint-Malo (Bretagne, Franța) de către exploratorul Jacques Cartier, cel care descoperă Canada de astăzi în anul 1534; și-a petrecut seara de dinaintea plecării spre necunoscut acolo, în rugăciune, fapt reamintit până astăzi turiștilor. Așa că eu cred că prezența celor trei altare era legată și de nevoile religioase ale marinarilor, o legătură deci cu istoria și

economia acestui oraș.

În fine, ar mai fi de adăugat și prezența unor magnifice, opulente prin eleganța lor, candelabre din sticlă de Murano și Boemia, care aruncă mii de raze de lumină curată către picturile semnate de Gh. Tattarescu, Belizari și Livadas Liochis, din epoci istorice diferite. Primul Război Mondial marchează începutul unei perioade lente, dar sigure de declin în viața portului brăilean. Cutremurele majore din anii 1940 și 1977 au avariat grav luxuria, dar fragila arhitectură aeriană a

clădirii. La acestea s-au mai adăugat și elemente care țin de microclimatul zonei: umezeală de la Dunărea aflată la mai puțin de 250 de metri distanță, vânturile puternice din nord, potențate de căldura extremă, uscată a Bărăganului vara. Într-un cuvânt, trebuia realizată o intervenție rapidă, hotărâtă și temeinică, înainte ca acest monument extraordinar să intre într-o fază de degradare iremediabilă.

Renaștere și renovare

În vara anului 2018, după mai multe ezitări legate de slăbiciunile oamenilor și ale vremurilor pe care le traversăm, miracolul s-a produs. Un amplu proiect de restaurare și de punere în valoare a întregului ansamblu, de la înălțimea turlor până la puțul izvorului miraculos, a început. Finanțarea majoritară este europeană, plus contribuția autorităților locale și a Arhiepiscopiei Dunării de Jos. În timpul vizitei mele, am putut vedea echipe complexe de muncitori, restauratori, mozaicari, tâmplari, instalatori și alte meserii specializate ale căror nume, spre rușinea mea, nici măcar nu-l cunosc, angajate într-o muncă asiduă, de finețe și mare concentrare. Și, o spun cu o anumită mândrie locală pe care nu o ascund, marea majoritate dintre ei sunt originari din zona Brăilei, ceea ce arată că poate nu s-a pierdut toată moștenirea trecutului, tot acel *savoir-faire* acumulat timp de generații. Când a fost construită Biserica Greacă, meșterii italieni lucrau pe

malurile Dunării, din cauza condițiilor financiare de aici. Acum este invers, dar iată că mai există și raze de speranță ca aceasta. Lucrările sunt aproape terminate, mai sunt doar mici detalii de terminat și „miraculos” este și timpul în care ele au avut loc, în trei ani de zile, numai trei ani de zile, într-o țară în care suntem obișnuți, din păcate, ca ele să dureze o eternitate.

Deși vizita mea a fost destul de scurtă, am putut să-mi fac o idee clară despre dificultățile extraordinare care au trebuit să fie învinse pas cu pas și asta într-o perioadă dificilă, marcată de epidemia neprevăzută de nimeni. Sunt multe lucrurile care m-au impresionat: delicatețea și meticulozitatea cu care erau restaurate și curățate impresiunile candelabre este unul dintre ele. Mă uitam la gesturile experte ale celor care lucrau, absorbiți, asupra lor și nu puteam să nu mă întreb cât de prețioasă poate fi, la propriu și la figurat, o singură „lăcrimă” de cristal de Murano din sutele care compun ansamblul limpede ca apa de izvor, în ciuda timpului care a trecut peste ele. Am remarcat și felul în care au fost refăcute vitraliile colorate, care dau și ele farmecul aparte al acestei biserici, cu sticlă specială, foarte subțire și rezistentă, adusă și ea tot din Italia, la fel ca în proiectul original. Noua pardoseală de marmură este splendidă, dă un plus de gravitate majestuoasă și de volum interiorului navei și se potrivește foarte bine cu întregul.

Am coborât apoi în paracelisul aflat sub altar, acolo unde în timpul lucrărilor de restaurare au fost descoperite urme de ziduri și de hrube din vechiul sistem de fortificații turcesc, acum astupate și prăbușite pe cea mai mare lungime a lor. Celebrele hrube ale orașului, despre care legenda spune că permiteau deplasarea trupelor călare, ar putea fi inima unui proiect turistic reușit, o șansă pentru viitorul acestui oraș – dar aceasta este deja o altă discuție, o altă poveste. Am văzut și celebrul „izvor”, renovat și el, care este de fapt o fântână de piatră, foarte îngrijit lucrată – îmi place să cred că se simte

mâna pietrarilor italieni de altădată. După curățarea atentă, mai multe izvoare cu apă curată, binefăcătoare, au renăscut și ieșit la iveală. Dar cel mai mult m-a impresionat atmosfera tainică, care m-a dus cu gândul la primele veacuri ale creștinismului, la sentimentul de „intimitate” a credinței și comuniune sinceră, fuzională chiar, între credincioși. M-a străfulgerat și un alt gând, am ezitat să-l aștern pe hârtie, dar am făcut-o în cele din urmă, silit de „semelele” vremurilor pe care le traversăm: creștinismul s-a născut și va supraviețui în catacombe. Și aici, în acest paracelis subteran, se vede grija

